

Dimény Erika

A KÉZDIVÁSÁRHELYI CÉHTÖRTÉNETI MÚZEUM 2009–2010-ES MÚZEUMPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSAI

A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum tevékenységében fontos helyet foglalnak el azok a rendezvények, foglalkozások, amelyek során a legfiatalabb generációk találkozhatnak a kiállított tárggyal, a múzeum gyűjteményeivel.¹

A helyi és környékbeli pedagógusokat körlevélben, a médiában közölt felhívással több ízben emlékeztettük arra, hogy a Céhtörténeti Múzeum valamennyi kiállítása az iskolán kívüli ismeretszerzés jó alternatívája lehet, ahol lehetőség nyílik a gyerekek ismereteinek felelevenítésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére, feltárására, megértésére.

Az egyes konkrét kiállítások mondanivalóján túlmenően a múzeumi látogatások jól alkalmazhatók tananyagkiegészítésre, a téma, a tananyag több oldalú megvilágítására, a személyiség sokirányú fejlesztésére, konkrét nevelési, oktatási, képzési célok elérésére. Ha csak azokra a kulcskompetenciákra gondolunk, amelyek a tudás alapú társadalomban nélkülözhetetlenek: anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, matematikai, természettudományi, technológiai és digitális kompetenciák, a tanulás tanulása, személyközi és állampolgári kompetenciák, vállalkozói és kulturális kompetencia, máris látható, hogy a múzeumoknak nagy szerepe lehet a tanulásban, mert szinte mindegyiket lehet fejleszteni a múzeumban akár csoportos, formális oktatási keretek között, akár informálisan, saját késztetésből is, így a múzeum az iskolán kívüli személyiségfejlesztés fontos helyszíne lehet.²

Elképzeléseink szerint a pedagógusokkal összefogva, közösen szervezve meg múzeumpedagógiai tevékenységeinket napjaink oktatási praxismaváltásának jegyében együtt valósíthatunk meg eredményeket a következő fejlesztési területeken és követelmények szintjén:

a) tanulják meg a gyerekek a helyes múzeumi viselkedést, érezzék kötelezőnek a szabályok betartását;

b) tudjanak alkalmazkodni társaikhoz, a múzeumban talált idegen emberekhez is;

c) maradjanak nyitottak az ismeretszerzés iskolán kívüli módjaira;

d) tudják alkalmazni a sajátos múzeumi kommunikációs rendszert ismeretszerzésre, vagyis a múzeumhasználatot mint a tanulás egyik módszerét jól alkalmazzák;

e) fedezzék fel, hogy mindazoknak, amiket a könyvekből megtanulnak, valóságtartalma van. Vessék össze a már megtanult történeteket, fogalmakat, eseményeket a tárgyakban jelentkező konkrét világgal. Ezeken keresztül legyenek képesek alapvető összefüggések felismerésére;

f) ismerjék meg környezetük, lakóhelyük múltjának dokumentumait, tárgyi emlékeit, jelenlegi képét is;

g) legyenek képesek a pontos megfigyelésre;

h) tudják értelmezni térben és időben a természet és társadalom jellemzőit, kölcsönhatásait, összefüggéseit. Vegyék észre a hasonlóságokat és különbözőségeket;

i) az életkori sajátosságaiknak megfelelően legyenek képesek a különböző forrásokból összegyűjtött ismereteik osztályozására, a köztük levő összefüggések megkeresésére, következtetések levonására;

j) a múzeumi kommunikáció során helyesen és jól alkalmazzák az iskolában tanult szakkifejezéseket;

k) legyenek képesek szóban, írásban vagy egyéb módon (rajz, festmény, ének, tánc, drámajáték) elményeikről, tapasztalataikról beszámolni;

l) tudjanak önállóan kérdéseket feltenni;

m) alaposodjon meg értékrendjük, egyéni érték és közösségi érték fogalmainak tisztázása, megértése;

n) mélyüljenek el lakóhelyük megismerésében, ne csak a múlt, hanem a jelen eseményeit is tartsák számon (kulturális rendezvények, koncertek, egyéb rendezvények);

o) a múzeumlátogatások során egyes különleges szakmák és hivatások is felkelthetik a gyerekek érdeklődését, segítve ezzel pályaválasztásukat.

A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum alapkiállításaihoz kapcsolódtak már múzeumpedagógiai tevékenységek.³ Kézdivásárhelyen általában akkor hozzák el az óvónők a gyerekeket a múzeumba, amikor a mesterségekről tanulnak. Mivel nincs lehetőségünk mindig kézműves foglalkozást tartani,

¹ DIMÉNY Erika 2009, 53–64.

² TURBÓK Arnold Bertalan 2009, 15–17.

³ DIMÉNY Erika 2009, 53–64.

ezért inkább beszélgetni szoktunk a gyerekekkel, a kérdésekkel rávezetni őket a helyes válaszokra, aktívalva előzetes tudásukat. A kisebbeknek leginkább a szerszámanyagokról, nyersanyagokról, előállított termékekről szoktunk beszélni. Általában párhuzamot is vonunk a régi és új dolgok között, felfedve az összefüggéseket (pl. mire használhattak egy-egy régi tárgyat, mit használunk ma helyette stb.). Arra készítjük a gyerekeket, hogy kérdezzenek – a múzeumban, az iskolában, és nem utolsósorban otthon a szülőktől, nagyszülőktől is. A bizonyos tárgyakról, mesterségekről szóló versekkel, mesékkel, történetekkel, szólásokkal és közmondásokkal színeesebbé, játékosabbá, oldottabbá, gyermekközelebbiké tehetők ezek a beszélgetések.

A nagyobbaknak általában valamilyen helytörténettel kapcsolatos óra keretében (történelem, kisebbségek történelme és hagyományai) részletesebb tájékoztatót szoktunk tartani a céhekről általában, a kézdivásárhelyi céhes életéről, a város vásáros múltjáról. Helyszüke (kis kiállító termek, nincs hely írni, rajzolni) és az osztályok nagy létszáma miatt (általában 25–30 gyerek) itt is leginkább a frontális beszélgetés alkalmazható leghatékonyabban. Terveink szerint drámajátékokkal, szerepjátékokkal lehetne itt elmélyíteni, személyessé, élményszerűvé tenni a múzeumi tanulást.

A helyi diákok a múzeum történelmi kiállítását leginkább márciusban szokták látogatni. Akkor az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról, annak helyi vonatkozásairól tanulva hozzák el őket, elsősorban a történelem- és magyartanárok. A történelmi események ismertetése mellett a kisebbeknek általában színezést (magyar zászló, címer), kokárdakészítést szoktunk javasolni, a nagyobbaknak a város történelmi emlékhelyeinek, műemlékeinek megtekintését.

Dolgozunk az állandó kiállításokat feldolgozó feladatlapok, kérdőívek elkészítésén, bővítésén, ezeket helyszüke miatt az egyéni látogatóknak, családoknak ajánljuk leginkább.

Nagy érdeklődés az időszakos kiállításokat kísérő, gyakorlati tevékenységgel egybekötött múzeumpedagógiai foglalkozásokat szokta kísélni. Ezek különleges, egyszeri alkamak, amelyek egy-egy érdekes témához, kiállításához kapcsolódnak. A tevékenység időpontjától függően vagy csoportosan, szervezeten jönnek a gyerekek az iskolából – ez, amint már említettem, a nagy osztálylétszámok miatt nehézkessé teszi a tevékenységet –, a délutáni, hétfői vagy vakációban szervezett alkalmakra pedig inkább a szülők, nagyszülők hozzák el a gyerekeket.

2009-ben három ilyen nagy alkalom volt a Céh-történeti Múzeumban: április 3-án hagyományos

húsvéti tojásírás, június 17. – július 10. között a *Miniatűr történelem az őskortól 1848-ig* című kiállítás alkalmából, augusztus 28. – október 16. között pedig az Umling asztalos festő család hagyatékából rendezett kiállítás során.

Április 3-án, húsvét előtt a múzeum *Krisztus feltámadott! – Húsvéti írott tojások* címmel kiállítást nyitott a néhai István Mária népművész, a Népművészet Kiváló Mestere és Kakas Zoltán néprajzkutató munkáiból, gyűjteményéből. A múzeumpedagógiai tevékenység korábban, már a kiállítás megnyitója előtt elkezdődött a nagyteremben, míg a kiállítás egy kisebb teremben kapott helyet. Abból a megfontolásból tettük délutáni órára a rendezvényt, hogy ne legyen tanítási időben, tehát az érdeklődő gyerekeket a szülők hozzák el. Csoportosan a kézdivásárhelyi cserkészek érkeztek, akiknek az őrsi foglalkozások ideje egybeesett a tojásírás időpontjával, így ők szervezeten jöttek el. A résztvevők száma meglepően magas volt, körülbelül 300-an „nyüzsögtek” a múzeum Incze László kiállítótermében. Legtöbben a tojásírás alapjait igyekeztek elsajátítani. Ezt Incze Judit gyógyszerész tanította, aki István Mária keresztlánya, tanítványa. Csak hagyományos mintákat lehetett írni az otthonról hozott főtt tojásokra, vagy a múzeum által biztosított kifújt tojásokra. A méhvisaszt a kézdivásárhelyi Bardócz méhészcsalád adományozta, az írókákat pedig István Sándor készítette. A megírt tojásokat helyben meg is lehetett festeni, majd gyertyával leolvastották róla a viaszt. Aki nem fért a tojásíró asztalhoz, az egy másik központban rajzolhatott hagyományos tojásmintákat (természetesen azért a kisebbek rajoltak házat, napot, meg mindenféle egyebet is), vagy gyűjthetett magának hagyományos, komoly locsolóverset, sőt, a kislányok is tanulhattak kis köszönő versikét.

A rajzolás, versmásolás során Dimény Erika néprajzos muzeológus a húsvéti ünnepkör szokásairól, hagyományairól beszélgetett a gyerekekkel. Meghívtunk volt Kádár Ágnes designer is, akinek irányításával húsvéti képeslapot lehetett készíteni különböző technikákkal. A tevékenység olyan szempontból is sikeresnek mondható, hogy a gyerekek mellett nagyon sok felnőtt írt tojást, rajzolt mintát, jó néhányan a képeslapkészítésbe is belefeledkeztek. Rendkívül fontosnak tartom azt, hogy a tevékenység kiváló alkalomnak bizonyult a gyerek–szülő, gyerek–nagyszülő közötti kapcsolat erősítésére, lehetőség volt az együttműködésre, a közös játékra, munkára. Presze a tökéletes írott tojás készítéséhez sokkal több idő, tapasztalat, gyakorlat szükséges, volt olyan gyerek, aki elkeseredett, hogy az ő munkája nem olyan, mint amit a kiállításon látott, de mindenkinek hangsúlyoztuk, hogy a kipróbálás, az aktív részvétel a fontos.

Hasonló sikere volt a Homoki Gyula: *Miniatűr történelem az őskortól az 1848-49-es szabadságharcig* című kiállításához kapcsolódó tevékenységeknek. Ez már a vakációban, június 17.–július 10. között zajlott, tehát ide is egyénileg, szülőkkel érkeztek a gyerekek. Külön sikere volt ennek a rendezvénynek, hogy nem csak a városi gyerekek vettek részt, hanem Lemhényből, Kézdiszentlélekről, Csernátonból és Kászonból is eljöttek néhányan.

A tevékenységek a nagy kiállítóteremben, a kiállítás mellett zajlottak. A kiállítás egy-egy történelmi kort, eseményt kis ólomkatonák segítségével jelenített meg. A tevékenységek során a gyerekeknek lehetősége volt ólomkatonát festeni, origami huszárt, papírhadsereget készíteni, kirakózni, a 48-as szabadságharc résztvevőinek öltözkézt, harci felszerelését bemutató kifestőket színezt, rajzolni, de be is lehetett öltözni reneszánsz kori katonának. Az akrill festéket, ecsetet, rajzlapot, színes papírt, ollót, ragasztót a múzeum biztosította, a résztvevőknek csak a nyers ólomkatonát kellett megvenni. A három hét alatt 227 gyerek és szülő vett részt a foglalkozásokon. Volt visszatérő kis vendég is, aki egész hadsereget színezt, vágott ki, ragasztott kartonra, majd talpra, amikor meg nagyobb társaság verődött össze, a gyerekek társasjátékoztak, stratégiai játékot játszottak, mesét hallgattak. Azért tartottuk fontosnak többféle tevékenység biztosítását, mert egyrészt az ólomkatonákat meg kellett vásárolni, és lehetőséget akartunk biztosítani azoknak is, akik ezt nem teheték meg, másrészt meg arra is gondoltunk, hogy a kisebbeknek nehezebben fog menni a kis ólomkatonák aprólékos, pontos kifestése. Sok szülő viszont segített gyerekének, így ebben az esetben is a végeredmény közös munka gyümölcse volt.

A kiállítással párhuzamosan rajzpályázatot is hirdettünk. Két kategóriában, 3–7, illetve 8–14 éves korosztályban lehetett pályázni a kiállítás által ihletett történelmi jelenetek, jeles személyek ábrázolásával. A pályázaton 35 gyerek vett részt. Valamennyi rajz egy hétig ki volt állítva a múzeumban, az ólomkatonák kiállítás mellett, a nyertesek pedig Homoki Gyula által készített, festett katonát kaptak, illetve a díjazás napján ólomkatonát festhettek. Mindenki kapott részvételi oklevelet és Kézdivásárhely főterét bemutató plakátot, ezeket mindenkinek eljuttattuk. Volt néhány magyarországi résztvevő is, ők egy táborban vettek részt a kiállítás ideje alatt kézdivásárhelyi gyerekekkel közösen, így jöttek el a múzeumba, helyben rajzoltak és itt hagyták a munkájukat, mások meg nagyszülőknél nyaraltak. Ők is megkapták ajándékukat, a helyi ismerősök, rokonok juttatták el nekik. A díjazáson résztvevő gyerekekkel köszönőlevelet írtunk-rajzoltunk Homoki Gyulának, erre a jelen levő szülők is írtak néhány elismerő, köszönő szót.

Az *Umling festő-asztalos család hagyatéka* című kiállítás sokoldalú néprajzi-művészettörténeti megközelítésre kínált lehetőséget. A kiállítás augusztus 28-án, a kézdivásárhelyi városnapok keretében nyílt meg, az utána következő hetekben – előbb még vakációban, majd a tanév első heteiben jöttek a gyerekek kisebb-nagyobb csoportokban kazettát festeni, kiállítást nézni. Most is István Sándor (Kelengye egyesület) segített, a Lamex kft. által felajánlott préselt lemezeket levágta, kékre alapozta. A gyerekek ezen próbálhatták ki a népi bútorfestést kalotaszegi és természetesen felső-háromszéki minták alapján.⁴ Volt, aki időhiány miatt csak a kiállítást nézte meg, volt olyan tanár, aki csak a néprajzi tájékoztatót igényelte (Kalotaszeg mint néprajzi tájegység, elhelyezkedése, települései, népművészete), míg mások kimondottan művészettörténeti megközelítést kértek (egyházművészet, festett templombelsők, egyházi bútorzat). Akinek több ideje volt, és főleg a kisiskolások, illetve a Nagy Mózes Líceum rajz tagozatos diákjai, a kékre alapozott lemezekre előrajzolták a kívánt mintát, majd ragasztóval összekevert temperával festették meg. A felszerelést a múzeum biztosította, a gyerekek műveiket hazavihették.

Nyilvántartásaink szerint ezen a rendezvényen is 260 tanuló vett részt a konkrét tevékenységen – a kiállítást többen megnézték –, tehát levonható az a következtetés, hogy egy-egy nagyobb múzeumpedagógiai tevékenységen, rendezvényen Kézdivásárhelyen átlagban 250–300 diák vesz részt, akár iskolából, tanárral, akár szülőkkel, szabadidős programként.

2009 végén, 2010 elején a Gyárfás Jenő kiállítást nézték, tárgyalták a diákok, elsősorban a rajz szakos tanárok hozták el osztályaikat.

2010 februárjában a helytörténeti, valamint az 1848–49-es forradalommal, szabadságharcral kapcsolatos kiállítás átalakítása, korszerűsítése folyt. A munkálatok befejeztével levélben értesítettük a tanintézményeket arról, hogy a kiállítás újra megtekinthető. Márciusban, annak is köszönhetően, hogy az egyetlen eredeti Gábor Áron által készített ágyú tíz napig a kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumban volt kiállítva, szinte valamennyi iskola, óvoda megtekintette az ágyút, az új kiállítást és a március 15. tiszteletére rendezett ünnepi tárlatot (körülbelül 1245 diák és óvodás). Főleg a kisebb létszámban érkező óvodások, kisiskolások vették igénybe a manuális tevékenységeket (színezés, kokárdakészítés), a nagy létszámú vagy távolabbról érkező osztályoknak erre nem volt alkalmuk.

Újításként ebben az évben felajánlottuk a tanítóknak és tanároknak, hogy kérésre, előzetes egyeztetés

⁴ HASZMANN Gabriella 2008a, 2008b.

alapján óvodákba, iskolákba is kiszállunk a múzeumból, múzeumi viselkedésről, múzeumi mesterségekről való beszélgetés céljából. Ezek elsősorban a múzeumi látogatást előkészítő beszélgetések lennének, de elképzelhető pl. iskolai múzeumi kiállítás létrehozása is közösen a gyerekekkel. Az iskolába kihelyezett múzeumi tevékenység a magyarországi, illetve a nemzetközi múzeumpedagógiai gyakorlatban már elfogadott, bejáratott eljárás,⁵ nálunk azonban még újszerű, idegen. Még konkrét felkérés nem érkezett, de több tanár jelezte, hogy osztályfőnöki órára, illetve akkorra, mire ez a tananyagában időszerű, aktuális lesz, igénylik majd ezt a tevékenységet. Fontosnak tartom minél inkább tudatosítani a pedagógusokban azt, hogy milyen lehetőségeket kínál a múzeumi óra, az iskolán kívüli tanítás. Jó lenne, ha általában konkrét célkitűzéssel, egy bizonyos témára koncentrálna érkeznének a múzeumba (általában az szokott történni, hogy ha eljönnek, akkor már valamennyi kiállításunkat végignézik). Ezt a folyamatos kapcsolattartással, kommunikációval, együttműködéssel, egymás elvárásainak és kínálatának megismerésével valószínűsíthetjük meg.⁶ Jelentős előrelépésnek tarom ez

irányban azt, hogy a kézdivásárhelyi Molnár Józsiás Általános Iskolával együttműködési nyilatkozatot írt alá a múzeum. Ennek értelmében a múzeum lehetővé teszi, hogy a pedagógusok órát tartsanak a múzeumban, diákjaikkal részt vesznek rendezvényeinken, az iskola kórusai, együttesei, a kis zenészek pedig fellépéseikkel kiállításmegnyitóinkat teszik színesebbé, élvezetesebbé. Ezáltal a gyerekek már fiatal koruktól nem csak fogyasztói, hanem aktív résztvevői is lehetnek a város kulturális életének

Ugyanakkor nyitottunk a környékbeli vidéki iskolák felé is, kiállításainkról, rendezvényeinkről, a lehetőségekről őket is elektronikus levélben tudósítottuk. Erre nekik a szállítás szempontjából is szükségük van, hisz indokolni kell az iskolabusz igénybe vételét, azt, hogy hova, milyen célból történik a kiszállítás.

Természetesen továbbra is a tervezett kiállításainkhoz igyekszünk a gyerekek (és a felnőttek) számára minél érdekesebb, változatosabb tevékenységeket kitalálni, összeállítani. Célunk, hogy a múzeum szervesen beépüljön az ünnep- és hétköznapi életbe, hogy az iskolán kívüli és az egész életen át tartó tanulás egyik fontos színhelye legyen.

Dimény Erika – Céltörténeti Múzeum, Kézdivásárhely, 10. udvartér 1., RO-525400, dimenyerika@yahoo.com

Irodalom

DIMÉNY Erika

2009 Múzeumpedagógia a kézdivásárhelyi Céltörténeti Múzeumban, *Acta Siculica 2009*, Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 53–64.

HASZMANN Gabriella

2008a A bútortfestés iskolája 2, *Csernátoni füzetek*, 41, 6–7.

2008b A bútortfestés iskolája 3, *Csernátoni füzetek*, 42, 1, 8–9.

SINKÓ István

2009 Iskolába kihelyezett (tanórán kívüli, szakköri, szabadidős stb.) múzeumi tevékenység, in: Vásárhelyi Tamás, dr. (szerk.): *Múzeum és iskola 2009. Múzeumok a közoktatás szolgálatában. Kutatási jelentés*, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 73–80.

TURBÓK Arnold Bertalan

2009 A kompetencia alapú képzés és a múzeum – mint az egész életen át tartó tanulás alapja, in: Bereczki Ibolya, dr. és Sági Ilona (szerk.): *Szórakoztatva tanulni, tanulva szórakozni! Projekt módszer a múzeumpedagógiában*, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 15–17.

VÁSÁRHELYI Tamás

2009 Iskola és múzeum kapcsolatáról és annak fejlesztéséről, in: Vásárhelyi Tamás, dr. (szerk.): *Múzeum és iskola 2009. Múzeumok a közoktatás szolgálatában. Kutatási jelentés*, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 180–193.

⁵ SINKÓ István 2009, 73–80.

⁶ VÁSÁRHELYI Tamás 2009, 180–193.

**Raport privind activitățile de pedagogie muzeală
în Muzeul Breslelor din Târgu Secuiesc în 2009–2010**

(Rezumat)

Lucrarea analizează activitățile de pedagogie muzeală desfășurate în Muzeul Breslelor din Târgu Secuiesc în anul 2009 și la începutul anului 2010. Se accentuează ideea că aceste activități oferă ocazii de a învăța lucruri noi și interesante atât pentru copii, cât și pentru adulți, fiind totodată ocazii excepționale pentru colaborarea dintre generații. Evenimentele sunt totdeauna legate de expoziții permanente sau temporare, însă pe lângă mesajele ocazionale influențează favorabil dezvoltarea personalității copiilor, simțul identității, dezvoltând simțurile, aptitudinile și abilitățile, oferind în același timp posibilități de exprimare creativă.

**Report on pedagogy activities in the Museum of the History of Guilds
from Kézdivásárhely (Târgu Secuiesc) in 2009–2010**

(Abstract)

The paper analyzes the museum pedagogy activities organized in the Museum of the History of Guilds from Kézdivásárhely in 2009 and at the beginning of 2010. It emphasizes the idea that these activities are good opportunities to learn new and interesting things for both children and adults, being also exceptional opportunities for cooperation between generations. The events are always related to permanent or temporary exhibitions, but apart from occasional messages they positively influence children's personality development, their sense of identity, developing their senses, skills and abilities, while providing opportunities for creative expression.

1. ábra Húsvéti képeslapkészítés. Dimény Attila felvétele

2. ábra Iskolások a 48-as kiállításon. Dimény Attila felvétele

3. ábra Játék. Dobolyi Annamária felvétele

4. ábra Elmélyült munka. Dobolyi Annamária felvétele

5. ábra Kazettafestés. Dobolyi Annamária felvétele

6. ábra Kazettafestés az Umling kiállításon.
Dobolyi Annamária felvétele

7. ábra Katonányok.
Dimény Attila felvétele

8. ábra Foglalkozás az Umling kiállításon. Dobolyi Annamária felvétele

9. ábra Óvodások katonát színeznek. Dobolyi Annamária felvétele

10. ábra Képeslapkészítés. Dimény Attila felvétele

11. ábra Múzeumpedagógiai foglalkozás az Umling kiállításon. Dobolyi Annamária felvétele

12. ábra Ólomkatona-színezés. Dobolyi Annamária felvétele

13. ábra Óvodások a Gábor Áron-ágyú mellett. Dimény Attila felvétele

14. ábra Tojásírás Incze Judittal. Dimény Attila felvétele

15. ábra Színezés. Dobolyi Annamária felvétele

16. ábra Tojásírás. Dobolyi Annamária felvétele